

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У РЕЗУЛЬТАТАХ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

©2020 ВОСКРЕСЕНЬКА Т. І.

УДК [378.34:371.315]:330
JEL: A22; I22; I25, J24

Воскресенська Т. І. Формування мотиваційної активності студентів обліково-економічних спеціальностей у результатах навчальної діяльності

У статті розкрито базові аспекти мотивації студентів обліково-економічних спеціальностей у результатах навчання. Обґрунтовано взаємозалежність результатів навчання студентів із рівнем задоволеності їхніх потреб (від первинних до вторинних) у відповідності до теорії А. Маслоу. Спектрально визначено фактори, які впливають на результати навчання студентів обліково-економічних спеціальностей. Аргументовано, що характер навчальної діяльності студента, включаючи форму її проведення, суттєво впливає на його зацікавленість у результатах навчання. На прикладі Польщі фрагментарно визначено можливі види та форми стимулювання, першочергово матеріального, українських студентів у досягненні високих результатах навчання за кордоном. Зазначено, що європейські виші мають перевагу перед вітчизняними в підвищенні результативності навчання студентів завдяки гарантуванню студентам високого рівня освіти та соціальних гарантій, стипендій та успішного працевлаштування за спеціальністю після закінчення навчального закладу. Акцентовано увагу на тому, що одним із вагомих чинників підвищення студентами власних результатів навчання в Польщі є належне фінансове забезпечення, оскільки там студенти можуть отримати різні види стипендій, які зіставні із отриманими результатами навчання. Надано відповідні рекомендації, які сприятимуть підвищенню мотиваційної активності студентів у результатах їхнього навчання, що полягають у виробленні та підтриманні наскрізної освітньої політики як на загальнодержавному рівні, так і на рівні відповідного вишу. Перелічені рекомендації стимулювання студентів у результатах навчання переважно стосуються фінансового забезпечення та подальшого працевлаштування за обраною професією.

Ключові слова: мотиваційна активність, обліково-економічні спеціальності, результати навчання студентів.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-289-294>

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 9.

Воскресенська Тетяна Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та аналізу, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: tetiana.i.voskresenska@lpnu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8464-2742>

УДК [378.34:371.315]:330
JEL: A22; I22; I25, J24

Воскресенская Т. И. Формирование мотивационной активности студентов учетно-экономических специальностей в результатах учебной деятельности

В статье раскрыты базовые аспекты мотивации студентов учетно-экономических специальностей в результатах обучения. Обоснована взаимозависимость результатов обучения студентов с уровнем удовлетворенности их потребностей (от первичных до вторичных) в соответствии с теорией А. Маслоу. Спектрально определены факторы, которые влияют на результаты обучения студентов учетно-экономических специальностей. Аргументировано, что характер учебной деятельности студента, включая форму её проведения, существенно влияет на его заинтересованность в результатах обучения. На примере Польши фрагментарно определены возможные виды и формы стимулирования, в первую очередь материального, украинских студентов в достижении высоких результатах обучения за рубежом. Указано, что европейские вузы имеют преимущество перед отечественными в повышении результативности обучения студентов благодаря гарантированию студентам высокого уровня образования и социального обеспечения, стипендий и успешного трудоустройства по специальности после окончания вуза. Акцентируется внимание на том, что одним из весомых факторов повышения студентами собственных результатов обучения в Польше является надлежащее финансовое обеспечение, поскольку там студенты могут получить различные виды стипендий, которые сопоставимы с результатами обучения. Определены соответствующие рекомендации, которые способствуют повышению мотивационной активности студентов в результатах их обучения и заключаются в выработке и поддержке сквозной образовательной политики как на общегосударственном уровне, так и на уровне соответствующего вуза. Перечисленные рекомендации стимулирования студентов в результатах обучения преимущественно касаются финансового обеспечения и дальнейшего трудоустройства по выбранной профессии.

Ключевые слова: мотивационная активность, учетно-экономические специальности, результаты обучения студентов.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 9.

Воскресенская Татьяна Игоревна – кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и анализа, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

E-mail: tetiana.i.voskresenska@lpnu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8464-2742>

UDC [378.34:371.315]:330
JEL: A22; I22; I25, J24

Voskresenska T. I. Formation of Motivative Activity of Students of Accounting and Economic Specialties in the Results of Educational Activity

The basic aspects for motivation of students of accounting and economic specialties in learning outcomes are disclosed in the article. The overall effectiveness of learning outcomes was studied by the level of satisfaction of their needs (from primary to secondary) in the accordance with A. Maslow's theory. The factors which influence the learning outcomes of students of accounting and economic specialties are spectrally determined. It is argued that the nature of the student's educational activities, including the form of its conduct, significantly affects his interest in learning outcomes. Possible types and forms of stimulation, primarily

material, of Ukrainian students in achieving high results of study abroad, on the example in Poland, are fragmented. European universities have a prerogative before domestic ones in improving the effectiveness of student education by guaranteeing students a high level of education and social guarantees, scholarships and successful employment in the specialty after graduation, that is indicated in the article. It is emphasized that one of the important factors in improving the students' own learning outcomes in Poland is adequate financial support, as students can receive different types of scholarships that are comparable with the results of studies. Relevant recommendations that will help increase the motivational activity of students in their learning outcomes, which is to develop and maintain a cross-cutting educational policy both at the national level and at the level of the respective university are provided. The recommendations as to stimulation of students in learning outcomes mainly relate to financial security and further employment in the chosen profession as listed in the research.

Keywords: motivational activity, accounting and economic specialties, learning outcomes of students.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 9.

Voskresenska Tetiana I. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Accounting and Analysis, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: tetiana.i.voskresenska@lpnu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8464-2742>

Адинамізм і всеохоплюючий характер змін як в Україні, так і світі, зокрема в соціально-економічній та екологічній сферах, вимушено зумовили необхідність адаптації та диференціації підходів до підготовки фахівців, які наймаються на роботу. Розвиток економіки як держави в цілому, так і окремо взятого суб'єкта господарювання, значною мірою залежить і від якісних професійних характеристик найманого персоналу. Частина майбутнього фахового персоналу підприємств готується у закладах вищої освіти (ЗВО), які є базовим осередком відтворення фахово-підготовлених індивідів.

За таких обставин важливу роль у сприянні результативності фахової підготовки майбутнього персоналу для підприємств відіграє мотивація студентів до досягнення високих результатів навчання. Закордонні підприємства зацікавлені в залученні до роботи на своїх підприємствах переважно обліково-економічних фахівців, зокрема тих, які навчалися в Україні, оскільки для забезпечення їхнього працевлаштування необхідні мінімальні умови: знання бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів та мови відповідної країни або англійської для можливості реалізувати свою діяльність у закордонному підприємстві. Ці та інші фактори зумовили необхідність забезпечення дієвості мотиваційних важелів з метою зменшення відтоку студентів для навчання та працевлаштування за кордоном. Тому перед вищою освітою взагалі, і ЗОВ, які займаються підготовкою спеціалістів з обліково-економічних спеціальностей зокрема, постають нові завдання, пов'язані із формуванням адаптаційних умов соціалізації, у тому числі виховання компетентної особистості фахівця економічної спеціальності, включаючи формування таких його якостей, як [1; 4; 6]: високий рівень професійної підготовки, ділова активність, гнучкість до адаптації; прагнення до самореалізації та підвищення кваліфікації, вміння працювати в колективі та індивідуально, орієнтація в поточному режимі часу у відповідній ситуації та вироблення шляхів її вирішення, бажання підтримувати та розвивати культуру міжособистісного спілкування тощо.

Проблема мотивації навчання обліково-економічних фахівців є однією із базових у ЗВО, оскільки і результат, і процес засвоєння знань значною мірою залежать від залучення студентів у навчальний процес, їх зацікавленості. Проблематика формування механізму та методів його реалізації та сприяння зацікавленості студентів в результатах навчання є актуальною завжди, змінюється при цьому лише використовуваний методи її часткового вирішення. У тематичних публікаціях вченими детально розкрито теоретичні та прикладні аспекти, які стосуються як мотивів студентів, так і особливостей їх формування. Водночас доцільно відзначити, що в теперішніх глобалізаційних соціально-економічних умовах функціонування основоположною сучасною концепцією формування зацікавленості студентів в результатах навчання є концепція студентоцентрованого орієнтування.

Мета дослідження полягає у визначенні видів мотивування та особливостей їх формування у студентів обліково-економічних спеціальностей для забезпечення особистої зацікавленості в результатах їх навчання.

Відповідно до мети дослідження ставляться такі *завдання*:

- 1) вивчити базові чинники впливу на мотивацію студентів;
- 2) сформулювати важливість і взаємопов'язаність результатів навчання студентів з результатами діяльності кафедр, акредитацією ЗВО тощо;
- 3) виокремити наявні проблеми формування зацікавленості студентів у результатах навчання.

При проведенні дослідження використовувалися базові *методи* проведення наукових досліджень (синтез, аналіз, систематизація та узагальнення).

Проблема зацікавленості студентів, у тому числі обліково-економічних спеціальностей, у результатах навчання є вихідною, її зумовлюють певні передумови, які в основному пов'язані із якістю освіти в Україні, можливістю отримання освітніх послуг за кордоном з подальшим працевлаштуванням випускників. Фрагментарне дослідження рівня якості

освіти, яке було проведене у 2017 р. кафедрою соціології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, наведено в *табл. 1* [2].

Таблиця 1

Результати аналізу рівня освіти в Україні

Рівень освіти, %	Пропоновані варіанти відповідей
23,0	Дуже низька
10,8	Скоріше низька
49,4	Середня
31,1	Скоріше висока
3,3	Дуже висока
2,4	Важко сказати

З наведеної в *табл. 1* інформації видно, що майже половина респондентів вважають теперішню якість вищої освіти в Україні середньою, лише незначна частина – дуже високою. Для забезпечення більшої репрезентативності проведеного дослідження його доцільно було б доповнити аналізом ситуації як в окремих вишах, так і за окремими спеціальностями. Це б сприяло більшій точності визначення рівня вищої освіти та її затребуваність у розрізі спеціальностей, у тому числі обліково-економічних.

Зосновних проблемних чинників, які синтезовані за результатами, наведеними в опитуваннях різними вишами та незалежними організаціями, які їх проводили, найвагомішими, на думку студентів, є: відсутність гарантованого працевлаштування після закінчення ЗВО; невизнання дипломів більшості вітчизняних ЗВО у світі; застаріла матеріально-технічна база університетів та відсутність реальної (ціннісної) мотивації до навчання серед студентів. Тобто одним із проблемних аспектів функціонування та розвитку вищої освіти в Україні є неналежна або відсутня мотивація студентів у результатах свого навчання.

В освіті (зокрема в навчальній діяльності) мотивація – це процес стимулювання студентів до здійснення діяльності, спрямованої на досягнення цілей навчання.

Автором праці [6] визначено такі специфічні ознаки навчальної мотивації, які її вирізняють від інших видів мотивації, залежно від вказаного виду діяльності: 1) визначається самою системою освіти, закладом освіти; 2) організацією освітнього процесу; 3) суб'єктивними особливостями студента; 4) суб'єктивними особливостями педагога і, перш за все, використовуваною ним системою взаємин зі студентами, ставленням до предмета викладання; 5) специфікою навчального предмета.

Враховуючи базові мотиваційні концепції до виокремлення позитивної та негативної мотивації, які впливають на зацікавленість студента, незважаючи на його спеціалізацію, у результатах навчальної діяльності, при її дослідженні доцільно використовувати піраміду потреб А. Маслоу (*рис. 1*).

Відповідно до потреб, визначених у піраміді А. Маслоу, при формуванні зацікавленості студента в результатах навчання як на підсвідомому, так і свідомому рівнях спочатку домінуючими потребами будуть перші три групи, по мірі зростання зацікавленості високих результатах навчання (за умови задоволення первинних потреб) домінуючими стануть потреби поваги та самовираження студента. Саме задоволення цих потреб самовираження сприяє високій мотивації студентів у результатах їх навчальної діяльності.

Доповнюючи мотиви, зафіксовані в піраміді А. Маслоу, слід зазначити, що водночас спонукання до навчання студентів обліково-економічних спеціальностей буває:

- ✦ *ситуативним*, тобто пов'язаним із необхідністю продемонструвати (перед іншими студентами, викладачем) знання, вміння та навички в конкретній ситуації (у процесі усного

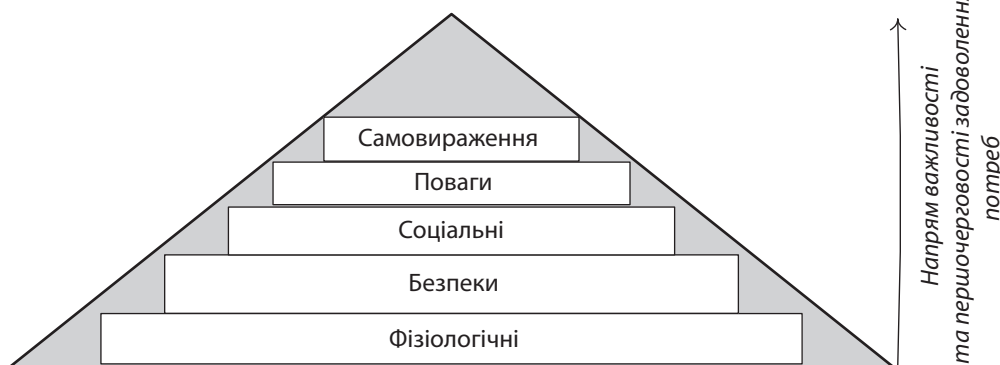

Рис. 1. Піраміда потреб А. Маслоу

Джерело: адаптовано на основі [5].

опитування, складання іспиту, написання та захисту випускних робіт тощо);

- ✦ *особистісним*, тобто пов'язаним з потребою студента в самовдосконаленні, саморозвитку.

Становлення майбутнього фахівця як висококваліфікованого працівника, на думку В. О. Якуніна, можливо лише при сформованому мотиваційно-ціннісному відношенні в його професійному становленні [7]. Аналізуючи психологічні особливості розвитку навчально-пізнавальної діяльності студентів, науковець розділяє весь період навчання на три етапи із зазначенням особливостей мотиваційної діяльності на кожному із них:

I етап (I курс) – характеризується високорівневими показниками професійних і навчальних мотивів, які керують навчальною діяльністю. Разом з тим вони ідеалізуються, оскільки обумовлені розумінням їх суспільного сенсу, а не особового.

II етап (II–III курс) – відрізняється загальним зниженням інтенсивності всіх мотиваційних компонентів. Пізнавальні та професійні мотиви перестають керувати навчальною діяльністю.

III етап (IV–V курс) – характеризується зростанням ступеня усвідомлення й інтеграції різних форм мотивів навчання.

Практикуючі психологи та педагоги вирізняють п'ять рівнів навчальної мотивації до отримання високих результатів у навчанні.

Перший рівень – високий рівень мотивації, характеризується наявністю пізнавального мотиву, прагненнями якнайповніше відповідати вимогам. Студенти чітко виконують усі вказівки викладача, вони сумлінні та відповідальні, засмучуються, якщо одержують незадовільні оцінки.

Другий рівень – гарна мотивація. Студенти з таким рівнем мотивації успішно справляються з навчальною діяльністю.

Третій рівень – позитивне ставлення до навчального закладу, але він приваблює молодь поза навчальною діяльністю. Ці студенти відвідують навчальний заклад, щоб спілкуватися із друзями, з викладачами, їм вдається бути добрими студентами.

Четвертий рівень – низька мотивація. Студенти із такою мотивацією відвідують навчальний заклад лише через необхідність.

П'ятий рівень – негативне ставлення до навчального закладу, навіть дезадаптація. Такі студенти мають труднощі в навчанні [4, с. 6–7].

Якщо на початкових етапах вибору навчального закладу мотиви студентів були одні, то під час навчання вони певним чином трансформуються та модифікуються. Зокрема, за результатами дослідження, проведеного у 2015 р. Фондом «Демократичні ініціативи» та фірмою «Юкрейніан Соціолоджі Сервіс»

(кількість опитаних 1001), основним мотивом обрання навчального закладу студенти назвали власне бажання, інтерес (2015 р. – 48%, 2011 р. – 39%), значно менше (18%) орієнтувалися на престиж професії, можливості подальшого працевлаштування. Водночас впевненими, що в майбутньому працюватимуть за отриманою спеціальністю, є 46% студентів, серед решти 34% – працюватимуть за спеціальністю в разі гідної оплати, а 6% уже тепер знають, що не працюватимуть за спеціальністю. Найбільш «вірні» своєму вибору професії студенти-митці, серед яких 57% будь-що збираються працювати за спеціальністю, і жоден поки що не відмовився від свого вибору. А найменше налаштовані на роботу за обраною професією студенти технічного профілю – 34%, а 41% – залежно від майбутньої зарплати [8].

Домінуючою тенденцією розвитку взаємодії сфери освіти та ринку праці є визнання провідної ролі оцінки результатів (а не процесу) навчання при визначенні якості підготовки. Мінімальний перелік показників, які має відстежувати система забезпечення якості освіти у ВНЗ, і пороговий рівень вимог до діяльності навчального закладу визначаються зовнішніми процедурами гарантування якості – процедурами ліцензування та акредитації [3]. Більшість вітчизняних вишів у зв'язку із проведеними заходами в освіті та на ринку праці зорієнтовані на підвищення результатів навчання студентів, завдяки використанню в концепції розвитку ЗВО програми студентоорієнтованого (студентоцентрованого) навчання.

Зацікавленість студентів у результатах навчання може змінюватися під впливом не тільки різних чинників і етапів навчання (років навчання), але й характеру навчальної діяльності.

У процесі дослідно-експериментальної роботи щодо формування мотивації навчальної пізнавальної діяльності студентів ЗВО нами виділено критерії та показники сформованості в особистості стійких позитивних мотивів навчально-пізнавальної діяльності, а саме [8]: ініціативність; самостійність; старанність; наполегливість; емоційність.

Усне опитування студентів обліково-економічних спеціальностей, індивідуальні бесіди та спостереження показали, що для студентів ЗВО значущими мотивами є:

- ✦ *професійно-ціннісні мотиви*, завдяки яким навчання сприймається як підготовка до майбутньої професійної діяльності, до набуття знань із професії;
- ✦ *мотиви соціального престижу*, тобто прагнення стверджувати свою особистість, а також мотиви, пов'язані з почуттям власної гідності, намагання посісти певне місце в доступних суспільних відносинах;
- ✦ *комунікативні мотиви*, які пов'язані з потребою спілкуватися з іншими людьми, з праг-

ненням здобути їхню оцінку, схвалення або бажання наслідувати їх;

- ✦ *мотиви, пов'язані з потребою у самовихованні*, прагненням особистості до самовдосконалення;
- ✦ *мотиви тривожності* – побоювання незадовільних оцінок, страх бути неприйнятним групою та викладачами;
- ✦ *мотиви утилітарного порядку*. Студенти, яким притаманні ці мотиви, розглядають освіту як шлях до певних матеріальних вигод. Не цікавлячись змістом навчання, вони бутьщо домагаються позитивних оцінок, щоб дістати диплом, який, на їхню думку, в сучасних умовах допоможе їм налагодити своє життя.

Зазначені мотиви навчально-пізнавальної діяльності взаємопов'язані та взаємообумовлені, тому що перебувають у складному взаємозв'язку.

Аналіз факторів, які певним чином знижують рівень зацікавленості студентів обліково-економічних спеціальностей у результатах навчання, дав можливість виділити домінуючі серед них:

- ✦ відсутність достойного матеріального заохочення у формі стипендії;
- ✦ неможливість подальшого (магістратура, аспірантура, докторантура) навчання за кордоном;
- ✦ неможливість працевлаштування за отриманою спеціальністю після завершення 4 курсу;
- ✦ надмірна скрупульозність (вимогливість) викладачів при тематичних оцінюваннях, поточному та підсумковому контролю знань студента.

Заохочення в зацікавленості студентів у результатах навчання має бути побудоване починаючи з університету, інституту (факультету, відділення, певної кафедри) та закінчуючи окремо взятим викладачем. Саме відповідний викладач і закладає фундамент зацікавленості студента в навчальних результатах.

Зважаючи на певне нехтування результатами навчання окремими студентами, існує необхідність у виробленні механізмів мотивації молодих людей до покращення результатів навчання. З цією метою спільнота студентів одного з найбільш престижних університетів Гарварду склала власний список мотиваційних порад, які покликані вирішити завдання формування власної зацікавленості студентів і надихнути на зміни у власному житті.

Важливою проблемою при формуванні зацікавленості студентів у результатах навчання є те, що закордонні виші часто пропонують їм кращі умови для навчання і стипендіальне забезпечення, тому при формуванні передумов для зацікавленості студентів у результатах навчання доцільно враховувати і це.

Протягом останніх 3–5 років в Україні зросла кількість іноземних підприємств, у тому числі тих, що надають консультаційні послуги (консультуван-

ня фінансово-економічне, аутсорсинг, аудит) і тісно співпрацюють із вишами з метою підготовки фахівців відповідної економічної спеціальності. Географічне розширення діяльності на території України такими міжнародними компаніями, як, наприклад, PwGh, KPMG, зумовило зростання попиту на фахівців обліково-економічних спеціальностей. Починаючи з 3-го курсу студенти, які мають фактичні успіхи в навчанні, є працівниками таких підприємств. Однак за досліджуваний період спостерігається тенденція до зростання кількості потенційних студентів, які свідомо обирають навчання за кордоном. Цьому сприяють ряд факторів, перш за все пов'язаних з фінансово-економічним забезпеченням, рівнем життя в інших країнах тощо.

Уже кілька років поспіль окремі європейські країни проводять на державному рівні активну політику із залучення українських студентів до навчання, мотивуючи тим самим їх вибір через надання різного роду преференцій, зокрема фінансовим.

Польща – одна із таких країн, яка активно стимулює українських студентів, зокрема через надання їм права на безкоштовну освіту (шляхом сприяння оформлення відповідних документів (наприклад, карти поляка), надання різного роду стипендій. Існує кілька типів грантів та стипендій, доступних для українців, що належать до цієї категорії. Найважливіші з них: соціальні стипендії, стипендії для осіб з особливими потребами, стипендії за академічні або спортивні досягнення (наприклад, ректорська стипендія), стипендія за академічні досягнення від Міністерства освіти, грошова допомога на харчування, грошова допомога на оренду житла [9].

ВИСНОВКИ

Беззаперечно важливим стимулом до формування зацікавленості студентів у результатах навчання є фінансове забезпечення у формі стипендій. Якщо у вітчизняних вишах студент може отримати переважно один або максимум 2–3 види стипендій, то в Польщі їх кількість не обмежена та визначається відповідними результатами навчання студентів.

Зважаючи на загальну тенденцію зростання кількості студентів за кордоном, Україні на загальнодержавному рівні необхідно розробити дієву політику стимулювання студентів у результатах навчання, яка має включати як формування відповідного стипендіального забезпечення, так і отримання престижної роботи за фахом.

Отже, економічний розвиток і демографічні зміни вимагають також додаткову потребу у кваліфікованій робочій силі в країнах ЄС. Внаслідок такої всеохоплюючої глобалізації в європейських країнах з метою мотивації української молоді поступово почали послаблювати міграційні обмеження та залучати до навчання українців у вищих навчальних закладах Європи, гарантуючи їм високий рівень освіти та со-

ціальних гарантій, стипендій, а також перспективи працевлаштування після закінчення навчання.

Реформування системи вищої освіти зумовлює посилення уваги дослідників до підвищення фахової компетенції майбутніх спеціалістів, забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці. У теперішніх, майже непрогнозованих, умовах перед закладами вищої освіти стоїть нагальне завдання – підвищення ефективності навчання й оптимізація навчально-пізнавальної діяльності студентів. Водночас гідна навчальна мотивація відіграє, безумовно, вирішальну роль, тому особлива увага приділяється проблемам її формування, оскільки навіть висококваліфікований викладач не зможе досягнути бажаного результату, якщо його зусилля не будуть узгоджені з мотиваційною основою навчального процесу.

Провівши аналіз стану рівня зацікавленості студентів у результатах навчання, доцільно підсумувати:

1. Зацікавленість студентів у результатах навчання знижується через дію відповідних чинників – як соціальних, політичних, так і фінансових.
2. Необхідно результати навчання пов'язувати з реальними запитами підприємств, установ, організацій у відповідних фахівцях.
3. Слід забезпечити диференціацію в стипендіальному забезпеченні студентів відповідно до результатів навчання (навчальних, наукових, інших).
4. Необхідно розробити політику зацікавленості студентів у результатах навчання на загальнодержавному рівні.
5. При розробці критеріїв зацікавленості студентів у результатах навчання варто використовувати загальноєвропейську практику. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Поліщук О. П., Баталова Д. Ю. Чинники мотивації наукової діяльності у студентів 4 року навчання НаУКМА URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10883/Polishchuk_Batalova_Chynnyky_motyvatsii_naukovoivoi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Кривошеїн В. Оцінка студентами якості навчання та дозвілля / Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. URL: <http://www.dnu.dp.ua/news/2864>
3. Відомості про самооцінювання освітньої програми: Київський національний університет імені Тараса Шевченка / Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. URL: <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/accreditation/091/34502-biology.pdf>
4. Ставицький А. В. Результати навчання та студентоцентризоване навчання як необхідні умови розроблення освітніх програм. URL: http://www.andriystav.cc.ua/Downloads/TEMPUS/Results_Stavytskyy_8_07_2016.pdf
5. Піраміда потреб Абрагама Маслоу // Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Піраміда_потреб_Абрагама_Маслоу

6. Шищенко В. О. Особливості навчальної мотивації студентів. URL: <http://intkonf.org/shishenko-vo-osoblivosti-navchalnoyi-motivatsiyi-studentiv/>
7. Якунин В. А. Педагогическая психология : учебное пособие. СПб., 1998. 640 с.
8. Вища освіта в Україні: громадська думка студентів // Фонд демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва. 10.06.2015 р. URL: <https://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv>
9. Українське студентство в Польщі: політики залучення, інтеграції та мотивація і плани студентства / К. Грач, А. Пилат, Ю. Сереш-Фрелак, Д. Мішальська, А. Лада / Аналітичний центр Cedoss. 03.11.2018 р. URL: <https://cedos.org.ua/uk/articles/ukrainski-studenty-v-polshchi-polityky-zaluchennia-intehratsiia-motyvatsiia-i-plany-studentiv>

REFERENCES

- Hrach, K. et al. "Ukrainske studentstvo v Polshchi: polityky zaluchennia, intehratsii ta motyvatsiia i plany studentstva" [Ukrainian Students in Poland: Policies for Involvement, Integration and Motivation and Student Plans]. Analitychnyi tsentr Sedos. 03.11.2018. <https://cedos.org.ua/uk/articles/ukrainski-studenty-v-polshchi-polityky-zaluchennia-intehratsiia-motyvatsiia-i-plany-studentiv>
- Kryvoshein, V. "Otsinka studentamy yakosti navchannia ta dozvillia" [Students' Assessment of the Quality of Education and Leisure]. Dniprovskiy natsionalnyi universytet imeni Olesia Honchara. <http://www.dnu.dp.ua/news/2864>
- "Piramida potreb Abraham Maslou" [The Pyramid of Needs of Abraham Maslow]. Vikipediia. https://uk.wikipedia.org/wiki/Піраміда_потреб_Абрагама_Маслоу
- Polishchuk, O. P., and Batalova, D. Yu. "Chynnyky motyvatsii naukovoivoi diialnosti u studentiv 4 roku navchannia NaUKMA" [Motivation Factors of the NaUKMA 4th Year Students to Opt for Scientific Studies]. http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10883/Polishchuk_Batalova_Chynnyky_motyvatsii_naukovoivoi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Shyshenko, V. O. "Osoblyvosti navchalnoi motyvatsii studentiv" [Features of Students' Learning Motivation]. <http://intkonf.org/shishenko-vo-osoblivosti-navchalnoyi-motivatsiyi-studentiv/>
- Stavytskyi, A. V. "Rezultaty navchannia ta studentotsentrovane navchannia yak neobkhidni umovy rozroblennia osvitnikh prohram" [Learning Outcomes and Student-centered Learning as Necessary Conditions for the Development of Educational Programs]. http://www.andriystav.cc.ua/Downloads/TEMPUS/Results_Stavytskyy_8_07_2016.pdf
- "Vidomosti pro samoociniuvannia osvitnoyi prohramy: Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka" [Information on Self-assessment of the Educational Program: Taras Shevchenko National University of Kyiv]. Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/accreditation/091/34502-biology.pdf>
- "Vyshcha osvita v Ukraini: hromadska dumka studentiv" [Higher Education in Ukraine: Public Opinion of Students]. Fond demokratychni initsiatyvy im. Ilka Kucheriva. 10.06.2015. <https://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv>
- Yakunin, V. A. *Pedagogicheskaya psikhologiya* [Pedagogical Psychology]. St. Petersburg, 1998.